

Tháng 11.92 là tháng mà cuộc "chiến kinh tế" giữa Mỹ và EC trong khuôn khổ những thương lượng về GATT, gây chú ý khắp thế giới. Cuộc đối đầu giữa hai siêu cường kinh tế này đã có thể được xem là kết thúc với thỏa hiệp đạt được hôm thứ sáu 20.11 tại Washington. Về lĩnh vực nông nghiệp với thỏa hiệp này, vòng đàm phán Uruguay Round của GATT có hi vọng sẽ kết thúc vào giữa tháng 12 tại Geneva, sau 2 năm bị tắc nghẽn. Trong tháng 11 này, những di chứng của cuộc khủng hoảng tiền tệ châu Âu tháng 9.92 vẫn còn rất nặng nề với sự phá giá của đồng Peseta Tây Ban Nha và đồng Escudo Bồ Đào Nha vào tuần lễ cuối cùng của tháng, khiến hệ thống tiền tệ của châu Âu SME càng tỏ ra lung lay, và tương lai của một châu Âu hợp nhất càng trở nên ảo tưởng nhiều hơn nữa.

TƯƠNG LAI VÒNG ĐÀM PHÁN URUGUAY VÀ VIỆN TƯỚNG TỰ DO MẬU DỊCH

GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) chào đời ngày 1.1.1948, GATT vừa là một hiệp định chung về biểu thuế quan và mậu dịch, vừa là một tổ chức quốc tế về mậu dịch có trụ sở tại trung tâm William Rappard, Geneva, có mục đích đảm bảo cho tất cả các quốc gia thành viên (có ký kết hiệp định này) những khả năng mậu dịch công bằng. Ngày nay, GATT qui tụ 108 quốc gia cùng với hơn 30 nước có thiết lập quan hệ đặc biệt với GATT. Từ năm 1984 đến nay, GATT đã trải qua 8 vòng đàm phán trong đó đáng kể nhất là các vòng đàm phán Kennedy Round (1964 - 1967), Tokyo Round (1973 - 1979) và Uruguay Round (1986 - 1992?) - (Theo QUID 92)

GATT, qua 7 vòng đàm phán trước, đã thành công phần nào trong việc tạo thuận lợi cho nền mậu dịch thế giới với thành quả cắt giảm thuế suất đánh trên hàng công nghiệp bình quân từ hơn 40%

trong những năm 40 xuống còn khoảng 4% trong hiện tại, (International Herald Tribune 21-22.11.92). Vòng Uruguay Round có tham vọng cắt giảm thuế biểu đánh trên hàng nông sản, vải và quần áo, các dịch vụ ngân hàng, bảo hiểm, cổ phần, viễn thông, chuyên chở hàng hải và hàng không, và đặc biệt là bảo vệ bản quyền và tác quyền.

Một mẫu tin của AP đăng trên The Sunday Times 15.11.92 có thể minh họa cụ thể sự khác biệt quyền lợi và nghĩa vụ của một nước thành viên GATT và một nước không là thành viên GATT:

"90 % số phim ảnh, băng video, cassette nhạc, sách và phần mềm vi tính bán ra tại Nga là hàng sao chép bất hợp pháp, gây thiệt hại khoảng 200 triệu USD mỗi năm. Vấn đề ngày càng trở nên nghiêm trọng một khi nước Nga đang đấu tranh để được chấp nhận vào hệ thống mậu dịch thế giới. Một phái đoàn của Mỹ đang có mặt tại Moscow để giúp các nhà luật gia Nga soạn thảo dự luật chống ăn cắp bản quyền. Để cổ vũ nước Nga sớm thông qua đạo luật về bản quyền này vào cuối năm nay, vì Nga chưa tham gia GATT và chưa ký hiệp định bảo vệ bản quyền Berne, chính phủ Mỹ đã dành cho Nga qui chế tối huệ quốc vào tháng 6 vừa qua, với điều kiện Nga phải thông qua đạo luật này trước cuối năm nay."

Từ mẫu tin này có thể tam suy nghĩ như sau: (a) Giả tí Mỹ bỏ cấm vận, do chưa tham gia GATT, nên ta vẫn chưa được hưởng các thuế biểu thấp mà GATT đã qui

định cho các nước thành viên và do đó hàng xuất khẩu vẫn khó cạnh tranh vì phải chịu thuế biểu cao, trừ phi được dành riêng một số quota: theo một thuế biểu nào đó (như EC mới vừa tăng quota nhập khẩu hàng hóa của Việt Nam sau chuyển di châu Âu của Phó thủ tướng Phan Văn Khải vào tháng 10 vừa qua) (b) nên chuẩn bị ngưng vì phạm bản quyền nước ngoài, từ việc "sao chép" một dàn máy sản xuất... rồi sản xuất nhái lại, điều chỉnh một ít chi tiết và gọi đó là "sáng kiến kỹ thuật" có tính năng tương đương hàng nhập song giá thành rẻ hơn... đến việc mua một cuốn phim video VHS (video home system, chỉ được chiếu trong gia đình, cấm phổ biến rộng rãi, sang lại...) giá vài mươi đô la, đem về sang lại rồi khai khai phát hành, hoặc sử dụng ống ten parabol "ngày đêm" mở đài ngoại quốc ghi lại và phát đi các chương trình của họ... có ngày, giống như Trung Quốc và Thái Lan, phải đền đến "vỡ mặt" - cả tỉ đô la - vì vi phạm bản quyền, thì "Nhà giàu cũng khóc" chứ đừng nói là nhà nghèo...

DIỄN BIẾN CUỘC "CHIẾN TRANH" NÔNG NGHIỆP MỸ - EC THÁNG 11.92

Đúng vào hôm bầu cử tổng thống Mỹ, thứ ba 3.11, cuộc thương thuyết giữa Mỹ và EC tại Chicago đã tan vỡ do những mâu thuẫn về việc trợ cấp các sản phẩm đầu thực vật. Hai hôm sau, Mỹ khai hỏa với loan báo tăng thuế đánh trên nông sản châu Âu, đặc biệt là rượu vang trắng. Cụ thể là tăng thuế 200% kể từ 5.12 trên số nông sản nhập

từ châu Âu, trị giá 335 USD. Tối hôm ấy, Ủy viên nông nghiệp của EC phải trách thương thuyết với Mỹ ông Ray Mac Sharry, loan báo từ chức không do chống Mỹ mà do những chỉ trích của Chủ tịch Hội đồng châu Âu ông Jacques Delors (nguyên Pháp) cho rằng ông Mac Sharry (người Ireland) quá nhu nhược với Mỹ. Ông Mac Sharry đã làm gì để bị Pháp gọi là thần Mỹ? Số Mỹ đòi châu Âu giảm 22% nông sản có trợ cấp xuất khẩu sang Mỹ, ông Mac Sharry đồng ý giảm 21% thôi; Pháp đã không được giảm quá 18%. Vài phần trăm của vài trăm đô la không phải là nhỏ. Tại sao vai trò của Pháp lại quan trọng đến nỗi Sharry phải "dối" bỏ đi? Đơn giản là Pháp là đệ nhị cường quốc nông nghiệp thế giới sau Mỹ (Le Figaro 23.11) và là nước xuất khẩu nông sản nhiều nhất châu Âu (Libération 6.11). Chỉ riêng rượu vang trắng xuất sang Mỹ hàng năm các nhà sản xuất Pháp cũm bỏ túi 655 triệu franc (trị 120 triệu USD), nay với thuế suất mới, giá bình quân mỗi chai vang trắng của Pháp sẽ tăng 43 lần lên 135 franc tại Mỹ. Như thế trọng thực tế cuộc chiến nông nghiệp giữa Mỹ và EC chính là giữa Mỹ và Pháp mà Pháp là sáng lập viên của EC (có quyền phủ quyết) nên mới ket cho EC. Liệu EC "buông" Pháp không? Câu trả lời nằm ở Đức. Trong tháng 11, Đức đã từng cứu đồng franc để cứu lấy sự tồn tại của EC và hệ thống tiền tệ châu Âu SME, liệu Đức sẽ tiếp tục cứu Pháp chăng? Đức trả lời: Phải kết thúc đàm phán GATT trước khi Bill Clinton nhậm chức. Coi như Đức muốn "buông" Pháp. Anh thì sao? Anh không cần thiết phải từ bỏ Mỹ như đề nghị của Bộ trưởng nông nghiệp Pháp Jean - Pierre Soisson. Đặc biệt Bộ trưởng thương mại Anh Michael Heseltine, lại cay đắng lên án ông Jacques Delors "Ông Delors nên hành xử như là Chủ tịch Hội đồng châu Âu chứ đừng như là một công dân

Điệp thương thuyết của Mỹ

KINH TẾ TÀI CHÁNH THẾ GIỚI THÁNG 11-92

DANH ĐỨC

pháp”.

Với chùng đó phản ứng “buồng” Pháp, ông Mac Sharry đã có thể bay sang Washington vào tuần lễ sau đó. Cùng lúc đó ông Arthur Dunkel (người Mỹ) Tổng giám đốc GATT, bay sang châu Âu để vận động tiếp tục hương thuyết. Và ngày 20.11, Mỹ và EC đã đi đến một thỏa hiệp với nội dung sau (theo *Le Figaro* 21.11):

- Châu Âu sẽ giảm trợ cấp cho nông dân để giới hạn sản lượng đầu ăn vào khoảng 5,5 - 9,7 triệu tấn, giới hạn liên tích trồng cây có dầu còn 128 triệu ha.

- Châu Âu sẽ giảm 21% thời lượng nông sản có trợ cấp, theo từng mặt hàng.

- Châu Âu sẽ không xuất khẩu thịt bò có trợ giá sang châu Á (theo *Financial Times* 21.11).

Đứng từ phía Mỹ thì hòa hiệp này là một nhượng bộ lớn vì trước đó Mỹ đòi châu Âu giảm xuất khẩu nông sản có trợ giá ở tỉ lệ 22%, giảm sản lượng đầu ăn xuống 1 triệu tấn (*Le Fig - Eco* 8.11) còn Pháp thì, theo lời Bộ trưởng nông nghiệp Boisson, đây là “một sự bán mình cho Mỹ”.

NEU THỎA HIỆP WASHINGTON TRỞ THÀNH HIỆN THỰC...

Thỏa hiệp Mỹ - EC về nông nghiệp sẽ phải được 108 nước thành viên của GATT phê chuẩn hạn chót là 1.3.93. Theo các ước tính của OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) nền mậu dịch thế giới sẽ tăng khoảng 200 tỉ USD nhờ việc thi hành các điều khoản của đàm phán Uruguay Round mà nội dung chủ yếu là cắt giảm 30% thuế xuất nhập khẩu. Các lãnh vực bảo hiểm, ngân hàng, du lịch, y văn chuyên môn sẽ tăng 10%. Các nước đang phát triển ngành dệt sẽ hưởng lợi nhờ việc xóa bỏ các quota nhập khẩu sản phẩm may mặc. Các nước thế giới thứ ba, theo OECD, sẽ tăng thu nhập thêm 90 tỉ USD mỗi năm trong thập niên tới. Con số này tương đương 2 lần viện trợ nước ngoài mà các nước này nhận hàng năm. GDP của EC sẽ tăng 1%... Tuy nhiên cũng theo OECD, các nước

Ekip thương thuyết EC: bên trái là Mac Sharry

phía nam Sahara sẽ thiệt thòi nhất vì sẽ phải nhập khẩu nông sản không còn được trợ giá từ Mỹ và châu Âu. Các nước xuất khẩu gạo, cà phê, cacao, trái cây cũng sẽ gặp khó khăn vì giá các mặt hàng này sẽ còn giảm (theo IHT 22.11 và *Financial Times* 22.11).

Bài xã luận của *Le Figaro* 22.11 nêu ra ba câu hỏi:

1. Một hiệp định về mậu dịch thế giới có thực sự hữu ích không khi mà một nước (tức Mỹ) có thể chỉ hôm trước hôm sau, tự tạo cho mình một lợi thế quyết định bằng cách hạ tỉ giá tiền tệ của mình? Mỹ vẫn luôn làm thế mỗi khi cần thiết. Anh, Ý, rồi Thụy Điển cũng đã làm thế vào tối 19.11 vừa qua, bất kể nguy cơ một cuộc khủng hoảng tiền tệ mới. Nền ước muốn thiết lập nền mậu dịch đạo đức trong khi cứ thả nổi tiền tệ chỉ là một sự lừa bịp mà thôi.

2. Tại sao lại đưa nông nghiệp vào trong các cuộc thương thuyết chỉ giữa Mỹ và EC? Trao đổi nông sản không thể xem ngang với trao đổi công nghiệp hoặc dịch vụ được. Tại sao những thương thuyết về nông sản lại không nằm trong một thỏa hiệp rộng rãi hơn của cả thế giới vì trong vấn đề nông sản còn có vấn đề sự tồn tại của các nước nghèo?

3. Tính đoàn kết của châu Âu nay còn đáng giá bao nhiêu? Người Pháp và Đức cho rằng 6 tháng cuối năm 92 mà nước Anh làm chủ tịch châu Âu (theo luân phiên) đã là một thảm họa cho châu Âu.

Quả thật, Anh chẳng bao giờ nghĩ đến một Châu Âu Xanh (bảo vệ môi trường bằng sản xuất nông nghiệp) hoặc Hệ thống tiền tệ châu Âu (SME) Anh đã dời đến vô cực việc phê chuẩn hiệp ước Maastricht (Anh sẽ chỉ phê chuẩn nếu Đan Mạch phê chuẩn lại hiệp ước này, mà Đan Mạch đã bác bỏ qua cuộc trưng cầu dân ý tháng 6 vừa qua).

Từ *Financial Times* của Anh rõ rệt là chào mừng thỏa hiệp Washington với bài “Tin vui cho hàng xuất khẩu của Anh” với câu nhập đề “Nếu cái giá đối với giới doanh nhân Anh trong trường hợp đàm phán GATT thất bại là không thể tính toán nổi, thì lợi ích do sự kết thúc nhanh chóng và thành công của đàm phán Uruguay Round sẽ là rất cụ thể”.

Tuy nhiên, từ *Les Echos*, nhật báo kinh tế của Pháp, số ra ngày 23.11, lại tỏ ra công bằng hơn qua ý kiến “Cả thế giới - chính xác là 108 nước - từ nhiều tháng qua đã chờ đợi sự giải tỏa mâu thuẫn giữa Mỹ và EC về nông nghiệp. Nay khi nội vụ đã được tháo gỡ thì Pháp lại đòi cáo giác thỏa hiệp... Và nước Pháp đang trở thành tác nhân cho sự tan rã nội bộ châu Âu. Tổng thống Pháp đã chọn một chiến lược nhiều bất trắc mà trong đó ưu tiên là giải quyết các vấn đề chính trị nội bộ trong nước”. Quả thật, chưa bao giờ đáng Xã Hội cầm quyền tại Pháp lại gặp khó khăn như hiện nay, đảng đang lo gỡ lại số phiếu đã mất qua cuộc trưng cầu dân ý về

hiệp ước Maastricht hầu chuẩn bị cho cuộc bầu cử quốc hội tháng 3 năm tới. Ở Pháp, nông dân chỉ là thiểu số nhưng các hiệp hội, nghiệp đoàn của họ lại rất mạnh: người nông dân Pháp nổi tiếng là ưa cần nhân nhất trong một xã hội có truyền thống cần nhân (Trong tiếng Pháp có cụm từ *Jean qui grogne* ám chỉ người nông dân Pháp ưa cần nhân). Còn từ *Les Echos* trên thì là tiếng nói của giới tài chính, công nghiệp Pháp nên họ không tha thiết gì với những “cần nhân” của nông dân.

Một nhận xét ban đầu có thể rút ra từ vụ này là: Tất nhiên việc gia nhập ASEAN là điều ta cần hướng tới, và xa hơn nữa là bước vào khối AFTA (Khu vực tự do mậu dịch châu Á) đang sắp hình thành, song kinh nghiệm từ EC cho thấy các nước yếu nhất trong một khối mậu dịch luôn phải trả giá đắt nhất một khi các hàng rào quan thuế được bãi bỏ. Để có thể tiến tới việc hội nhập ASEAN, ta cần làm cho nền sản xuất trong nước có tính cạnh tranh hơn. Kinh nghiệm việc sản xuất bị đình trệ do mở cửa biên giới hãy còn nóng bỏng, cũng như viên tương Mỹ có thể bỏ cấm vận, hệ thống pháp lý chẳng hạn. Nhà báo Richard Hornik, trưởng ban Đông Nam Á của tờ *Time* chiều 19.11 đã hỏi ngược lại “Các anh đã chuẩn bị gì cho một mai Mỹ bỏ cấm vận, hệ thống pháp lý chẳng hạn?”, khi người viết bài này hỏi về khả năng “Ai sẽ là người bỏ lệnh cấm vận, ông Bush hay Clinton?”

DD